

Muhulane

Nr 10 (384)

Oktoober 2021 (viinakuu)

Muhu leht

Tule laulma!

Sel hooajal alustab **Muhu Segakoor** oma proovidega **7. oktoobril kell 18.30 Hellamaa külakeskuses**. Oodatud on nii endised kui ka uued lauljad.

Edasised prooviajad ja toimumiskohad lepime kokku kohapeal.

Juhendaja Tiina Sünter

Hellamaa Külakeskuses

teisipäeval, **19. oktoobril kell 11 ÕPITUND**

KUIDAS ÕELDA "EI"?

Turvakäitumist õpetab piirkonnapolitseer Robert Vahter

Külakooli teade

Külasema Külakooli selle sügise esimesed õppetunnid toimuvad Muhu Lasteaia saalis pühapäeval, **10. oktoobril 2021** algusega **kell 12.00**.

Loodusõpetus – õpetaja Heler Põld räägib looduskosmeetikast ja teeme koos huulepalsamit.

Liikumine – õpetaja Kaja Kann õpetab harjutusi hea enesetunde saavutamiseks.

Vahetunnis pakutakse pannkooki moosiga ja piima.

Kooliraha endiselt 1 euro.

Iga osaleja on terve ja tal on kaasas mask, vaksineerimis- või läbipõdemise tõend.

Ilusa ilma korral toimuvad tunnid õues.

Muhu Lasteaia võtab vastu sind rõõm

Vahtravärviline september kutsus kurgede ärälennuhüüu saatel suvepruune lapsi taas koolipinki ja lasteaeda. Muhu lasteaia algas sel sügisel juba 53. tegevusaasta, korralik vanus ühe õppe- ja kasvatusasutuse jaoks, et oma traditsioone tekitada ja väärtusi kinnistada.

Lasteaia on avatud neli rühma, millest üks on söimerühm ja kolm aiaelastele lastele. Sel õppeaastal on lasteaia lapsi 68 ja töötajaid 19+2, kelle hulgas ka päris uusi alustajaid. Söimerühmaga liitus õpetaja Katrin Kommel ning koolieelikute rühmas töötab

Loe edasi lk 3.

Sügismatk Muhu loodusrajal.

Muhu maja ehitusest

1. oktoobril 2022 avab Liival Keskuse kinnistul uksed Muhu Maja.

Liival on praegu suur toiduainete kauplus ja turuplats, millest on kujunenud suvine turistide tõmbekeskus, kus läbisõitja saab soetada käsitöömeistrite suveniiri, sooja leiva, värsket kala ja kiire tänavatoidu.

Muhu on viimase kümne aastaga kiirelt arenenud, rahvaarv tasapisi kasvanud. On tekkinud uusi väikeettevõtjaid ja teenusepakkujaid, kes vajavad oma tegevusteks tänapäevaseid ruume ja üks kohvik

võiks ju Muhus olla, kus uksed on avatud aastaringelt ja ka muhulane saaks väljaspool turismihooaega hubases keskkonnas maailma asju arutada.

Nii sündiski idee Muhu Maja rajamiseks. 2018 sügisel alustasime planeerimisega, tänaseks oleme jõudnud ehitusetapini. Aeg on keeruline ega soosi ehitustegevust, aga oleme kord selle otsuse teinud ja valmis see maja saab.

Muhu Maja esimesel korrusel saab endale uued ruumid Muhu Vallavalitsus, teises tiivas avame kohviku. Kohvikupidajat praegu

otsime. Maja soklikorrusele tuleb kauaaodatud väikeloomakliinik.

Teisele korrusele oleme planeerinud ühte majatiiba vaiksema ala, kuhu on oodatud kontoripindade huvilised, ja teise tiiba teenusepakkujate ruumid. Eelkokkulepped on sõlmitud kinnisvarabüroo, juuksuri ja õmblussalongiga. Mõned ruumid on veel vabad ja ootavad huvilisi.

Muhu Maja tuleb ehituslikult energiasäästlik. Hoone saab varustatud tänapäevaste ventilatsiooni- ja jahutusseadmetega. Loodame, et sellest saab üks hubane ja kena töökeskkond muhulastele, kes selles majas tööle asuvad, samuti teenuste tarbijatele.

Sisehoov jääb majast lõunakaarde tänavakärast eemale. Sinna tuleb suur kohvikuterass ning lastele mänguväljak erinevate turnimisvõimalustega. Mõned ideed on veel...

Jooksev teave ehituse käigust ja veel vabadest pindadest on kodulehel www.muhumaja.ee

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Asplivälja Aivar Raugilt

Mari Prii-Pärn ja Timo Pärn perre sündis 9. septembril tütar **Anna Pärn**.

Muhu vald 31

1. oktoobril oli Muhu valla 31. sünnipäev. Palju õnne meile kõigile!

Sünnipäeva tähistamiseks ja märkimaks ära valla elanike arvu kasvu ning taasjätkumist 2000 inimeseni (1.9.2021 seisuga elanike arv 2017), istutatakse oktoobris Liiva keskuse haljassalale 2017 krookusesibulat, rõõmustamaks kevadise õiteiluga meid kõiki.

Muhu Vallavalitsus

Oina küla katteehitus. Ehitajaks Verston OÜ (endine Eesti Teed).

Kalmer Saar

Volikogu 16. septembri istungi päevakorrast

- kinnistu koormamine isikliku kasutusõigusega (Igaküla külatee - Elektrilevi OÜ kasuks 0,4 kV pingega elektri maakaabelliini paigaldamiseks),

- jaoskonnakomisjoni moodustamine (7-liikmeline; esimees Tiina Jõgi),

- Saare maakonna arengustrateegia 2019–30 ning Saare maakonna tervise- ja heaolu profiili ülevaatamise ja muutmise algatamine,

- investeeringuprojekti kinnitamine (valla teede mustkatted),

- informatsioonid.

Vallavolikogu 9. koosseisu viimane istung toimub 14. oktoobril.

Vallavalitsuse istungitelt

2. september

Valla haridusasutuste juhid tutvustasid oma asutuste valmisolekut uueks õppeaastaks.

Kinnitati avaliku ürituse - vabaõhuetenduse "Lahing Väina tammil" toimumine Tillunire ääres 4. septembril, ürituse korraldab MTÜ Saaremaa Sõjaväe Selts.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 1 kinnistu ja pikaajaliselt samuti 1 kinnistu.

Otsustati lõpetada hange "Muhu Muuseumi parkla taristu korrastamine" lepinguta, kuna esitatud pakkumuse maksumus ületab oluliselt hankija eelarves planeeritud rahalisi vahendeid.

Väljastati projekteerimistingimused Rinsi k Uuemaa mü suvila laiendamise ehitusprojekti koostamiseks.

Väljastati ehitusluba:

- Mäla k Tõnismäe mü suurkaevu ümberehitamiseks,
- Simiste k Kevade tee 3 mü suurkaevu rajamiseks,
- Rässa k Arsi mü abihoone püstitamiseks,
- Kuivastu k Mikhli mü 15 kW päikeseelektrijaama püstitamiseks.

Tunnistati kehtetuks 27.10.2020 väljastatud ehitusluba üksikelanule, mis kutsutati ehitisregistrist, ja väljastati ehitusluba Simiste k Kivipõllu mü üksikelanu püstitamiseks.

Otsustati muuta:

- Tupenurme k Pärdi ja Allikaniidi mü-te (mtm-d) piire,
- Simiste k Maantee kü uueks lähiaadressiks Sala.

Kinnitati korraldus reservfondist eraldatud vahendite kohta.

8. september

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 5 kinnistu.

Vaadati läbi volikogu materjalid.

22. september

Kinnitati avatud menetlusega riigihanke nr 240226 "Hüdrokopteri soetamine" tulemused: edukaks tunnustati Bell-Marine OÜ.

Määrati hooldaja ja hooldajatoetus.

Otsustati jagada:

- Viira k Hantsupõllu: Hantsupõllu ja Hantsuniidu (mtm-d).
- Lõetsa k Jüri-Jaani: Jüri-Jaani

(mtm) ja Loovuspesa (ühisk. ehitiste maa).

Otsustati muuta Liiva k Tänav mü uueks lähiaadressiks Sireli.

Otsustati muuta Paenase k Matsi mü sihtotstarbeks 100 % elamumaa.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 7 kinnistu.

Kinnitati avaliku ürituse "Heategevuslik teatejooks" toimumine 23. septembril Liiva k kergliiklusteel. Ürituse korraldab Saaremaa Spordiliit.

Eraldati toetus Lauri Peegelile Saaremaa rallil osalemiseks.

Väljastati ehitusluba suurkaevu rajamiseks:

- Kapi k Riida mü,
- Kantsi k Anemooni mü,
- Mõega k Tähvena mü,
- Hellamaa k Vanatua mü.

Väljastati ehitusluba:

- Simiste k Rannamäni mü 8 kW päikeseelektrijaama püstitamiseks,
- Soonda k Jaani-Aadu 15 kW päikeseelektrijaama püstitamiseks,
- Pädaste k Jõe mü üksikelanu püstitamiseks,
- Liiva k Konsumi mü kaupluse hoone laiendamiseks (täiendav pind taara ja jäätmete jaoks).

Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneeringu lähteseisukohtade ja mõjude hindamise väljatöötamise kavatsuse eelnõu avalike arutelude teade

Rahandusministeerium teatab Suure väina püsiühenduse ja selle toimimiseks vajaliku taristu riigi eriplaneeringu ning mõjude hindamise, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse eelnõu avaliku väljapaneku järgsete avalike arutelude toimumisest.

Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneeringu lähteseisukohad ja selle elluviimisega kaasnevate mõjude hindamise väljatöötamise kavatsus on esimene etapp Vabariigi Valitsuse 18.6.2020 korraldusega nr 213 algatatud Suure väina püsiühenduse ja selle toimimiseks vajaliku taristu riigi eriplaneeringu koostamisel ning selle mõjude hindamise, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimisel.

Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneeringu ja selle mõjude hindamise eesmärgiks on piirkondade konkurentsivõime suurendamine ning ääremaastumise vähendamine läbi püsiühenduse kavandamise üle Suure väina mandrilt Muhu saarele. Kavandatav püsiühendus peab tagama usaldusväärse ja tõhusa ühenduse, et saavutada piirkondade majanduslik ja demograafiline tasakaal, kuid samas säilitama ja tugevdama piirkonna unikaalsust ning loodus-, sotsiaal- ja kultuurilist eripära.

RAHANDUS-
MINISTEERIUM

Planeeringu koostamisel selgitatakse välja püsiühenduse tagamiseks sobivaim alternatiiv – sild või tunnel, tuginedes valdkonnauuringute tulemustele, kaasaja inseneritehnilistele teadmistele ning vajadusele tagada tasakaalustatud lähenemine valdkondlikele huvidele.

Riigi eriplaneeringu koostamise ja selle mõjude hindamise läbiviimise käigus selgitatakse välja, kas püsiühenduse rajamine silla või tunneli näol on kirjeldatud eesmärges silmas pidades võimalik või on otstarbekaim parvlaevaühenduse jätkamine. Silla või tunneli alternatiivi eelistuse selgumisel koostatakse mereala ja maismaad hõlmav terviklik ruumilahendus püsiühenduse ja sellega funktsionaalselt koos toimivate ehitiste tarbeks.

Suure väina püsiühenduse ja selle toimimiseks vajaliku taristu riigi eriplaneeringu ning mõjude hindamise, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse eelnõu avaliku väljapaneku järgsed avalikud arutelud, kus tutvustatakse ja arutatakse

väljapaneku käigus laekunud ettepanekuid ja küsimusi, toimuvad:

* **19.10. kell 14–16 Rahandusministeerium**, hübriidarutelu, MS Teams ja Rahandusministeerium (Suur-Ameerika 1, Tallinn, saal Kask/Kõiv). Hübriidaruteluga liitumise link: <https://tinyurl.com/SPYRM>

* **20.10. kell 16–19 Kuressaare Raekoja saal** (Tallinna tn 2, Kuressaare linn),

* **21.10. kell 13–15 Lihula Kultuurimaja peegelsaal** (Tallinna mnt 1a, Lihula linn),

* **21.10. kell 16–19 Virtsu Kooli saal** (Pargi 4, Virtsu alevik),

* **25.10. kell 16–19 Muhu Põhikooli saal** (Liiva küla).

Avalikel aruteludel osalemiseks alates 18. eluastast esitada COVID tõend ja ID-kaart nakkusohutuse tõendamiseks.

Kui inimesel puudub COVID tõend ja soovib üritusel osaleda, tuleb esitada tõend tervishoiuteenuse osutaja juures kuni 48 tundi enne avalikku arutelu tehtud antigeen-RTD koroonaviiruse testi kohta, mille tulemus on negatiivne.

Lisateave: Siim Orav, riigi eriplaneeringute koostamise nõunik, tel: 611 3233,

e-post: siim.orav@fin.ee

Sügiskuu ja viinakuu

Ilus sügis on saabunud ja ka turistidele tundub sügis meeldivat. Külalastajaid on tulemas oktoobrikski.

11. septembril toimus kolmas teaduspäev. Sel korral Virtsu koolimajas. Väga head ja sisukad ettekanded tegid Eesti Meremuuseumi teadur Teele Saar teemal „Aurik peatub Muhus“, Jüri Mõniste, kes töötab Virtsu koolis ja on tegev Virtsu Arenguseltsis, võttis sõna teemal „Virtsust jääd mööda Muhusse“, Muhu Muuseumi teadur Eda Maripuu rääkis teemadel „Ülemaale“ ja „Muhulased Läänemaal“. Peale ettekandeid toimus tore vestlusring.

14. septembril sai osa muuseumitöötajaid koos Saaremaa muuseumi rahvaga külastada C. R. Jakobsoni talumuuseumi, Paide elamustorni ja Järvakandi klaasimuuseumi. Kõik väga toredad kohad, kindlasti tasub külastada.

15. septembril vaatasime muuseumi hoovil Muhu Põhikooli 3. klassi õpilastega üle vanad talumajad. 29. septembril külastasid muuseumi lastaia kolm vanemat rühma. Rääkisime mihklipäevast, koduloomadest ja käisime suurematel keldrit avastamas.

Lisaks on sügis toonud meile ka mitu uurijat. Uuritakse erinevaid tekstiile ja nahast rihasid.

Koguva parklas on alanud laiendamistööd. Vana parkla on täiesti kasutatav ja platsil on keegi,

kes vajadusel juhendab, et suurtele autodele ette ei jääks. Töödega plaanitakse valmis saada aasta lõpuks. Loodame, et varsti saavad huvilised tulla uude parklasse.

1. oktoobril külastasid Muhu saart suursaadikud Eestis. Ringkäigu üheks peatuskohaks oli ka muuseum ja Kunstital.

Muuseumi külastamisele on riigi poolt kehtestatud järgmised piirangud: alates 26. augustist peavad kõik muuseumi- ja näituseasutuse külastajad (v.a alla 18-aastased ja erivajadusega inimesed) esitama COVID-19 vaktsineerimise, läbipõdemise või negatiivse testi kohta tervisetõendi.

Ajutised näitused, mida saab muuseumi külastades vaadata:

- * Tooma talu endises täkulaudas näitus „Muhu leiutajad“.

- * Tooma talu endises sigade laudas näitus „Muhu pruuttekk uues kuues“. Kollektsoon JUURKOOD. Kätli Saarkoppel-Kruuser.

- * Tooma talu rehalas näitus „Kellad käisid, aga aeg seisis“ (ENSV aeg). Kogu omanik Ivo Kõvamees.

- * Tooma talu rehalas näitus „Muhu koolide töpaõpsid“.

- * Väljal I korruse fuajees näitus „Muhu vald 30“.

- * Väljal II korruse fuajees näitus „Muhu laps 20. saj.“

Muhu Muuseum on avatud T-L kl 10–17. Kunstitali saab külastada muuseumi lahtioleku aegadel.

Siret Jõelet

“Muhu kala” tulemine

Esmalt sündis skulptuur „Muhu kala“ keraamik Inguna Õun Epleri peas, kes oli nõustunud teiste meistrite seas „Ilu elab. Eput päe“ raames õpituba läbi viima. Kuna keraamika valmimine on pikk protsess, siis keegi õpitoas osalejatest oma taie kaasa võtta poleks saanud. Nii pani Kallaste Merearu Inguna kõik ühise tulemi nimel tööle. Osavate näppude all valmisid improviseeritud maanteeäärseks stuudios eriilmelised signeeritud näpukaunid, millest lõpptulemusena moodustus kala selgroog.

Terve suvi tugigrupi (kuhu kuulusid Reimo, Mall, Kirsten ja Janno) toel kaalumist, katsetamisi, materjaliotsinguid ja 24. septembril sündis pasunahelide ning *performance*’i saatel meie „Muhu kala“. Maimukese strateegilised mõddud – pikkus 252 cm ja kaal ca 160 kilo. Kodu leidis Inguna & Co ühislooming Liiva turuhoone katuse all, kus iga asjaosaline võib oma kätetöö üles otsida.

Vallavanem Raido arvas, et taies peaks meite tuura Mariaga üsna ühte mõõtu olema.

Muhu vald sai iga tahes oma 31. sünnipäevaks juurde maa-märgi, millega koos on omadel ja külalistel äraütlemlata uhke pilti teha.

Skulptuur „Muhu kala“ sümboliseerib ühelt poolt muhulaste kokkuvõidmist ja tolerantsi, teisalt aga heas mõttes muhulase ego, mis on suurem kui see saar ise ongi.

Mall Noormets,
nõu ja jõuga
projekti panustaja

Performance’il osalejad Mall, Kirsten, Inguna ja Gitte pärast skulptuuri avamist.

Reimo Viisma

Muhu Lasteaia võtab vastu sind rõõm

Algus lk 1.

õpetaja Ly Aer. Teretulemast, uued kolleegid!

Täiskasvanud teavad, et lapsed õpivad igas klassis, kui on huvi õppida, ja mängivad rõõmuga igas rühmas, kui on tahtmist mängida. Muhu Lasteaia õpetajad on sel õppeaastal võtnud nõuks ja eesmärgiks arendada laste mänguoskusi ja ärgitada huvi ümbritseva vastu võimalikult palju looduses viibides ning ise kõike vahetult kogedes. „Minu kodusaar läbi aastaegade“ on suur ja lai teema, aga igas vanuses laste jaoks toob selle ilu ja võlu välja vastava rühma täiskasvanute poolt loodud põnev mängukeskkond.

Õppeaasta avaktusel külastas lasteaeda tarkuselind Öökull ja iga rühm sai direktorilt aastaks kaasa tarkusekotikese. Septembris käisid aiarühmad juba Muhu Loodusrajal matkamas ja Muhu Muuseumis mihklipäeva tähistamas. „Oravate“ rühma lapsed said sügise sünnipäeval teha päris talus päris tööriistadega päris aiatöid – ühisel jõul

saadi ka kõige kiuslikumad kaalid-porgandid mullast kätte. „Siilide“ rühma lapsed tegid sel päeval aga hoopis teaduslikke katseid – tekitasid ise vihmapilvi ja vikerkaarevihma. Sel päeval kinkis Sügis ka igasse rühma loodusliku materjaliga mängulusti, kus tuli vastavalt vanusele mõistatusi mõistatada ja vastused tõrude või käbidega õue „joonistada“.

„Siilide“ rühm viis läbi sügise spordipäeva, mille raames toimus lasteaia õuealal vahva „Õunajooks“. Äramärgistatud alal tuli „õunauksidel“ ületada erinevaid takistusi ja täita ülesandeid, et õunakorvini jõuda. Kõik jõudsid, kõik tahtsid, kõik rõõmustasid ja kõik nautisid. Pisikesed „Mõmmid“ on kenasti kohanenud ning üheskoos võeti üles kevadel maha pandud kartulid ja porgandid.

Lasteaiaelu on hooga käima läinud. Järjest alustavad tööd meie toredad huviringid ning kõik õpetajad on kosutavast suvepäikesest, ideedest ja teotahetest pungil. Lustilisteks liivakoogimängudeks

on meil nüüd ka liivakastid kenasti uut liiva täis, suur tänu selle eest Muhu Varahaldusele! Samuti saame olla tänulikud Älly, Mäxi ja Mäti isale Mikk Mägusele, tänu kellele said uuenduskuuri lasteaia laoruumid. Meie toredad lapsevanemad tunnevad aktiivselt huvi laste igapäevategevuste vastu ning osalevad rõõmuga nii koosolekutel kui mängupäevadele kaasa elades. Koostöös peitub jõud!

Kohalik kogukond on meie jaoks tähtis ning tahame nüüd igakuiselt oma tegemisi saarerahvaga jagada, nii et olge meiega ja lubame, et igav ei hakka. Meie töö üks boonused on tabada lõbusaid „lapsesuu“ ütlusi. Naer on terviseks ja tervist on praegu kõige rohkem kõigile vaja.

5-aastane poiss arutab emaga kodus, et tahaks õhtul kauem lasteaia olla, kella kaheksani. Ema räägib, et õpetajate päev läheb siis liiga pikaks, nad väsivad ju ära. Poiss teab aga kindlalt: „Tädidel on ju toolid, ei nad väsi!“

Maris Mägi
Muhu Lasteaia õpetaja

Külasema sügisfestival-laadal

18. septembril panime koos väärika punkti imelisele suvele. Ka varasemalt sügise märke näidanud ilm pööras just sel päeval ette suvisema külje, lubades külastajatel lisaks ostlemisele nautida esinejaid (laulupiigad Maarja-Liis, Mirtel, Anette ja lüütsamees Mihkel ning Karmoškaklubi Meelise juhendamisel) ja laadamelu loterii, mille peaaahinnaks oli sel korral ehtne siidisaba kukk, ning laadakohviku hõrgutiste saatel. Uudistada sai ka Merje muhu suveniirnukkude kollektsiooni.

Külasema seltsing tänab kõiki müüjaid, külastajaid ja esinejaid!

Kohtumiseni sügisfestivalil 2022! Seltsingu nimel

Külasema Silla Mall

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimised

Oktoober on valimiste kuu. **Muhu vallas on valimiste korraldamiseks moodustatud üks valimisjaoskond, mis asub Hellamaa külakeskuses. Valimiste periood koondub ühte nädalasse, esmaspäev 11.10 – pühapäev 17.10.2021:**

- Esmaspäevast laupäevani saab hääletada nii pabersedeliga jaoskonnas kui ka elektrooniliselt (11.10–16.10.2021)

- Pühapäeval (17.10.2021) valimispäeval toimub ainult pabersedeliga hääletamine. Uuendusena saab valija pühapäeval jaoskonnas pabersedeliga hääletades oma e-hääle veel ära muuta.

- Esmaspäevast kuni neljapäevani (11.10–14.10.2021) saab hääletada väljaspool oma elukohajärgset valimisringkonda.

- Reedel, laupäeval ja pühapäeval (15.10–17.10.2021) saab hääletada ainult oma elukohajärgses valimisringkonnas.

Kodus hääletamine toimub valimisnädala reedest pühapäevani (15.10–17.10.2021). Taotlust selleks saab esitada kirjalikult e-posti aadressidel valimised@muhi.ee või vald@muhi.ee, reedel ja laupäeval kell 9–20 ning pühapäeval kell 9–14 on võimalik hääletamiskasti koju tellimine ka telefoni teel jaoskonnakomisjoni numbril 5430 1331.

Valimisnädal tabelina:

E11.10	T12.10	K13.10	N14.10	R15.10	L16.10	P 17.10.2021
EELHÄÄLETAMINE						VALIMISPÄEV
Valimisjaoskond avatud (sh väljaspool ringkonda hääle- tajatele) 12.00 – 20.00				Valimisjaoskond avatud 12.00 – 20.00		Valimis- jaoskond avatud 9.00 – 20.00
Elektrooniline hääletamine E 9.00 ... L 20.00						
Asukohas hääletamine (Muhu Hooldekeskus) 9.00 – 20.00				Kodus hääletamine 9.00 – 20.00		

Lisainfo valimiste kohta aadressil www.valimised.ee

Muhu valla kandidaatide koondnimekirja:

ISAMAA Erakond

101 RAIDO LIITMÄE
102 ANNELY HOLM
103 AARNE JÕGI
104 MIHKEL LING
105 IMRE LUHT
106 MARI LUUP
107 MEELIS MEREÄÄR
108 ERKKI NOOR
109 MARKO OIDEKIVI
110 MADIS REHEPAPP
111 AIN SAAREMÄEL
112 MARIAN SALUM
113 IVI TAMMEID
114 TRIINU TRAUMANN
115 LIINU TUUST
116 OLEV VAHTER
117 PRIIT VILLEMSON

Eesti Reformierakond

118 OLAF ORGSE
119 TARMO JÕELEHT
120 PAAVO AAVIK
121 JAANA PALU
122 TOOMAS ROHTLAAN
123 HELENA ERIK
124 OLAVI TUISK

Eesti Konservatiivne Rahvaerakond

125 MARVE JÄRV
126 ANDI HALLIKÄÄR
127 TÕNU VÄÄRTNÕU
128 JAAN LEMBER
129 MAARJA KUMPAS
130 ANITA SIIMER
131 UNO AAVIK

Hääleta ja anna oma panus kohaliku elu korraldamisele järgneval neljal aastal!

Valla valimiskomisjoni esimees

Kandideerivate nimekirjade lühiseisukohad avaldab Muhulane nende laekumise järjekorras.

Vaktsineerituse tase Muhus on 70,3 %, mis võimaldaks piirkondlikku koroonapiirangute kaotamist, kirjutas 16. septembri Saarte Hääli. Muhu täisealistest on vaktsineeritud 77,1 %. Vallavanema arvates tuleb olukorda hinnata siiski maakonna kontekstis - vt 15. septembri Saarte Hääli.

TSITAAT: “Muidugi on kärsituid, kes mõnel pikemal riigipühäl või igapäevaselt lausa keskööl tahaksid Saaremaalt mandrile või sealt saarele sõita, kuid seda ei saa teha muhulaste elukeskkonna või saarelise identiteedi lõhkumise hinnaga.” - Jaan Tamm, Millisest Muhust ja ääremaast me räägime. 2. septembri Saarte Hääli.

MEIE
ARMASTAME
MUHUMAAD!

Muhulased on Eesti kõige iseseisvam kogukond! Oleme õnnelikud, et oleme suutnud säilitada iseseisvuse ja saarelisuse ja et meie elanike arv kasvab. On tore, et uued elanikud soovivad meile jätkuvalt tulla. Oleme rõõmsad, et Muhu areneb. Järjest rohkem tekib uusi peresid, kerkib uusi maju, toimib kogukondlik külaelu. Meie seisame selle eest, et kõike tehtut hoida, kaitsta ja edasi arendada.

Uuringute kohaselt elavad Muhus kõige rahulolevamad inimesed. Selleks, et tagada jätkuv rahulolu, peab Muhumaa arenema. Meie saame siinkohal kaasa aidata.

Esmalt mõtleme lastele, sest nemad on meie tulevik.

Hoidmaks muhulaste iivet positiivsena, tuleb tõsta laste sünitotust ja kooliteed alustavale lapsele ranisatoetust. Soovime, et noorpered tuleksid ja jääksid Muhusse ja nende lapsed saaks käia Liiva koolis.

Väga populaarne teema on lastehoid. Tekkinud on vajadus laste koduhoiu teenusele. Soovime välja arendada paindliku hoiuteenuse ka raske ja sügava puudega lastele.

Meie nägemus **hariduse** alal on selline, et iga laps on indiviid ja iga last peaks võtma kui erinevat isiksust. Kõiki ei saa mõõta ühe mõõdupuuga. Nii koolis kui lasteaias peaks igale lapsele pakutama tema võimetele ja vajadustele vastavat hariduskorraldust ehk siis kaasavat haridust. Lisaks sellele kasutada algklassides lõimitud õppekava, kus lapsed õpivad läbi tegevuse samaaegselt kõiki aineid.

Paljud Muhu lapsed käivad Orissaare Muusikakoolis või teistes huviringides väljaspool koduvalda. Sarnaselt Saaremaa vallale soovime, et ka Muhu vald maksaks neile transporditoetust.

Teiseks edasiviivaks jõuks on ettevõtlus.

Ettevõtluses peab olema aus konkurents ja kõigile võrdsed võimalused. Meie väikeses kogukonnas peab vältima korruptsiooni teket või selle olemasolul võitlema selle vastu. Samuti peab soodustama koostööd ettevõtete vahel, et müüa Muhu kui tervikpaketti.

Kõik tehtavad otsused peavad toetama Muhu identiteeti ja arvestama elanike vajadustega.

Kuna me oleme saareriik, soovime, et randlastele jääks nende põlised õigused kalapüügiks. Kõik, kelle kinnistu piirneb merega, omaksid automaatselt tasuta kolme võrgu luba.

Igas merega piirnevas külas peaks olema üks avalik supluskoht, kus saavad suvel rannamõnuseid nautida ka sisemaal elavad inimesed. Teeme omalt poolt kõik selleks, et vald leiaks inimestega kompromissi sellisteks võimalusteks. Kindlasti peaks olema tagatud ligipääs praegustele avalikele randadele.

Väga tähtis on meie pärimuskultuuri hoidmine ja selle arendamine. On suur rõõm, et Liiva koolis tutvustatakse lastele koduloo tunnis muhu keelt ja muhulaste ajalugu. Seda kõike võiks olla veelgi rohkem.

Võim peab olema Muhu elanikele lähedane.

Muhumaa identiteedi tugevdamiseks ja parima elukeskkonna loomiseks peavad muhulased saama ise otsustada mitte ainult volikogu liikmeid valides, vaid ka tähtsamate otsuste kujundamisel ettepanekuid tehes ja hääletades. Oluliste küsimuste osas tuleb arvestada rahva tahet ja selleks korraldada küsitlusi/hääletusi. Senisest rohkem tuleb kaasata küllavanemaid valla tegemistesse volikogus tehtavate otsuste ja ettepanekute koostamisele, sest nemad ongi rahva hääli!

EKRE arvestab Muhu omapära!

Kui Teile sobivad meie vaated ja mõtted, siis teadke, et meie seisamegi Muhu eest!

Me kõik oleme muhulased ja oma südame ja hingega alati Muhus. Soovime väga säilitada Muhu identiteeti. Soovime, et elanikkond nooreneks ja suureneks.

Meie arvame, et meie väikeses ühiskonnas ei ole tähtis erakondlik kuuluvus, vaid tähtsamad on meie mõtted, teod ja tegevused.

Muhu vallavolikogu 2021. aasta valimised Reformierakonna nimekirja teesid

1. Me ei anna tühje lubadusi, tuleme ajama jätkusuutlikku, realistlikku ja mõistlikku kohalikku poliitikat.

2. Mõistame, et tähtsaim vara on haridus ja oskused. Teeme kõik võimaliku, et toetada ja edendada kohalikku põhikooli ja huviharidust.

3. Hoiame traditsiooni ja kultuuri. Toetame ja tegutseme Muhu omapära, traditsioonide ja kultuuri säilimise ja edendamise suunal.

4. Innovatsioon on see, mis elu

edasi viib. Hindame ja toetame laiasuunalist innovatsiooni saare elu kõikidel suundadel.

5. Roheline mõtteviis on meie tulevik. Loodus ja selle liigirikkus meie ümber sõltub suuresti meist kõigist. Kõik tegevused selles suunas vajavad toetust! Meie teeme seda igapäevaselt!

6. Meie eakad vajavad senisest enam tähelepanu.

7. Tuleme igakülgsest toetama saare ettevõtlust. Meil on kõigil ettevõtluskogemus ja tugev teotahe.

8. Ajame asju ausalt, läbipaistvalt ja viisakalt.

9. Empaatia. Meil jätkub osavõtlikkust ja abistamistahet!

Hea muhulane!

Muhus on viimastel aastatel läinud stabiilselt ning muhulased hindavad kõrgelt oma elukeskkonda. Meie elanike arv taas üle 2000 ja kasvunud on laste arv nii lasteaia kui koolis.

Täname teid – selle elukeskkonna olemine ju tegelikult kõik koos loonud oma tööga, korraarmastusega ja meie ajaloojärgi hoidmisega. Kiire areng toob kaasa uued vajadused, kohustused ja väljakutsed, samas ka uued võimalused. Muhus on oluline oskus kokku viia vanad traditsioonid ja ajalugu ning uue aja vajadused.

Usume, et ka järgnevatel aastatel jätkub Muhu valla hoogne areng ning olemine selle nimel valmis arendama valda vastavalt kogukonna vajadustele, pidades selle juures väga oluliseks üldist head õhkkonda, üksteisega arvestamist, märkamist ja lugupidamist.

Valla juhtimine

* **Muhu vald jätkab iseseisva saarvallana.** Peale haldusreformi olemine neli aastat toimetanud Eesti ühe väiksema vallana ja tõestanud, et ka väike võib olla tubli. Peame oluliseks iseseisva vallana jätkamist.

* **Külavanemate ja -elanike kaasamine.** Toetame valla-elanike initsiatiivi ja algatusi, näeme

vajadust suurendada seltsitegevuse toetuste mahtu valla eelarves.

* **Muhu õppivate noorte ja suvemuhulaste parem kaasamine valla igapäevaelu ja tuleviku korraldamisel.**

Muhulaste heaolu

* **Lapsed ja haridus.** Hoiame sünni- ja ränitaset väärikas tasemel. Jätkame laste huvihariduse toetamist lisaks koolialastele lastele ka lasteaialastele. Peame oluliseks kooli head varustatust kaasaegsete õppevahenditega ning mõnusa koolikeskkonna loomist. Nii koolis kui lasteaia peame oluliseks uuenduslike kasvatus- ja õppemeetodite rakendamist ja avatust, oluline on omavahelise suhtluse parendamine. Suurendame gümnaasiumide ja ametikoolide õpilastele makstavat õppetootust.

* **Vaba aeg.** Koostöös küladega toetame mänguväljakute rajamist üle Muhu. Parendada tuleb ujumiskohtade korrasolekut. Jätkame võimaluste otsimist spordihalli rekonstrueerimiseks ja ujula rajamiseks.

* **Noorsootöö.** Garanteerime piisavalt vahendeid kvaliteetse noorsootöö jätkamiseks, edasi tuleb arendada noorteka õueala. Toetame laste suviste töö- ja huvilagrite läbiviimist.

* **Sotsiaalne kaitse ja tervishoid.** Tagame erinevate sotsiaalteenuste paindliku osutamise, oluline on pöörata tähelepanu nii muhulaste füüsilisele kui ka vaimsele tervisele. Jätkame perearstikeskuse rekonstrueerimist. Alustame lahenduste otsimist Muhu Hooldekeskuse lähedusse eakate teenusmaja ehitamiseks.

* **Keskkonnakaitse.** Planeerime hajaasustuse programmi täiendavaid vahendeid, toetameks nõuetekohaste puurkaevude ja heitveesüsteemide rajamist. Arendame jäätmemajandust. Toetame sobivates asukohtades taastuvenergiaallikate kasutamist.

* **Kultuur ja ajaloojärg.** Jätkame taidlus- ja treeningrühmade toetamist, koostöös erasektoriga püüame leida võimalusi Hellamaa kultuurimaja kasutuselevõtuks. Hellamaa külakeskuse rekonstrueerimisprojekti valmimisel otsime võimalusi kavandatu elluviimiseks. Aitame kaasa Muhu kirikute säilimisele.

* **Turvalisus.** Toetame meie vabatahtlikke päästjaid vajaliku päästevarustuse soetamisel. Seame eesmärgiks igal aastal rajada juurde

või rekonstrueerida üks tuletõrje veevõtukohat.

* **Ühendus mandriga ja tammiavad.** Võimaliku püsiühenduse rajamise asemel pooldame parendatud praamiühendust. Peame oluliseks Väikese väina tammiavade rajamist.

Majandus

* **Valla teed.** Jätkame valla teede mustkatete alla viimist. Lumetõrje peab olema tagatud iga taluni. Ostime aktiivselt võimalusi Liiva-Hellamaa-Kuivastu kergliiklustee rajamiseks.

* **Ettevõtlus.** Jätkusuutliku tuleviku aluseks on mitmekesine ettevõtlus ja töökohtade olemasolu. Vald saab olla ettevõtluse toetaja, arendades ettevõtluskeskkonda läbi vajaliku taristu (elekter, kiire internet, ühisveevärk, kanalisatsioon, teed, kvaliteetne mobiilside) arendamise.

* **Turism.** Turism on oluline majandusharu ja näeme jätkuvalt vajadust selle toetamiseks läbi valla eelarve. Muhus on puudus korralikest matkaradadest ning rattateedest – nende loomine ja arendamine on hädavajalik turismi arenguks ning kohalikele puhkuse veetmiseks.

Hoiame ja arendame koos oma kodusaart!

Muhu – jätkusuutliku saarena edasi!

Püsiühenduse teema valimistest valimiseni

Muhu vallavalitsuse hinnangul pole Suure väina püsiühenduse riigi eriplaneeringut kavandades piisavalt arvestatud sellega, mida püsiühendus saare ja selle elanike jaoks kaasa tooks, kirjutas 10. septembri Saarte Hää, tuues ära Mihkel Lingi seisukohad, millele on alla kirjutanud enamus vallavolinikke.

“Juba ainuüksi fakt, et algatatud uuring maksab 20–40 miljonit eurot, on kõnekas. Ajal, mil riik plaanib võtta raha laste huviharidusest ja saata laiali kaitseväge orkestri, et säästa miljon, on selline laristamine kõike muud kui kokkuhoid riigikassale,” seisab kirjas. “Kogu see plaanitud uuring üksi on juba kallim kui uus laev, mis peaks sõitjaid teenindama mitukümmend aastat.”; “Kahjuks tundub, et “riiklik huvi” on püsiühenduse teema hoidmine valimistest valimiseni – nagu see ka praeguses olukorras kahjuks juhtunud on.”

Keskkond

* Ära vii aiajäätmelid loodusesse! Komposti need oma aias.

* Kui vajad võõrliigi tõrjeks nõu või soovid invasiivse võõrliigi kasvukohast teatada, kirjuta info@keskkonnaamet.ee

Võõrnäikjatest teavita teokaart.keskkonnaamet.ee kaudu.

* Kui märkad looduse prügistajat või ebaseaduslikku jäätmevõõrliiki, teata sellest riigiinfo telefonile 1247.

Leisi Ujuma!

Igal kolmapäeval alates 6. oktoobrist väljub buss kell 18 Liiva Kiriku parklast.

Vajalik registreerimine telefonil 503 7407.

Ujulasse pääseb, kui sul on ette näidata kas tõend 1) vaksineerimiskuuri läbimise kohta, 2) Covid-19 haiguse läbipõdemise kohta, või 3) kuni 72 tundi varem tehtud PCR-testi negatiivse tulemuse kohta.

Alla 18-aastaseid kontrollima ei pea.

Pea mees! Haigena jää kindlasti koju!

Liikluskoolitus vähekaitsitud liiklejatele

Hellamaa Külakeskuses
26. oktoobril kl 10

Muhu Keskool 75

16. septembri pärastlõunal tähistasid endise Piiri koolimaja õuel mälestuskivi juures Muhu Keskooli õppetöö alguse 75. aastapäeva erinevate lendude esindajad Liilia Aulik, Endel Maltis, Arnold ja Heino Räim, Inna Sooaar jmt. Kohale tuli Muhus asutatud keskkooli järjepidevust hoidva Orissaare gümnaasiumi esindus: õpetaja Kai Paasoja, huvijuht Karin Koppel ja õpilasesinduse liige Raahel Ränk, samuti osales Muhu Muuseumi direktor Meelis Mereäär.

Mälestusminutid said teoks Heino Räime eestvõttel. Süüdati küünlad, meenutati kooliaegu ja lauldi üheskoos kooli hünni, kus kõlasid kõrvuti "koolipäevad" nii Muhu- kui Saaremaal - Väike väin meid liidab.

Muhulane

Täpsustus

Eelmise Muhulase pildiall-kirjas lk 5 on avastatud kaks viga: Heino Küla alustas 4. lennuga; Ellen Suurtee eiupõlvenimi oli Lilo.

Tänu teispoolsusesse

Sadu muhulasi ja paljusid saarlasigi õpetanud ja juhendanud kultuuri-tegelane ja pedagoog Koidula Vigla astus hiljuti üle Igaviku läve. Tasakesi sulgus uks tema tegusa elu järel. Vaikselt, kuid valusalt puudutas see peale lähedaste ka tema õpilasi ja kaasteelisi. Mälestused ja tänumeel elavad meis kõigis ometi edasi.

Õpetaja Vigla oli ka minu emakee- ja kirjanduse ning muusika-õpetaja. Reeglina oli ta koolitunnis range, samas julgustas kirjandite kirjutamisele lähenema loovalt ja vabalt. Sain oma esimese, pikaks ajaks ainsaks jäänud "kahe" kehva nooditundmise eest õpetaja Viglalt. Mäletan ka täiesti teenimatult saadud "viit", mis oli tema praktiline kindlalt haruharv. Mäletan väsitavaid koorilaulu-esmaspäevi ja arvutuid esinemisi, mis enamasti tänu Koidula tehtud tööle meiega õnnestusid ja hinge hea tunde jätsid. Õpetaja Vigla jäi sõbralikuks ka pärast kooli, tundis alati huvi, kuidas läheb ta kunagistel õpilastel, nende peredel. Juhuslik kohtumine oli kui kingitus sellesse päeva...

Õpetaja Koidula Vigla aastal 1960.

SMF2972F - muis.ee

Neid meeldivaid kohtumisi rohkem ei tule. Kui ehk välja arvata me unenäod. Aitäh Sulle, armas Õpetaja, lõpmatu hingesoojuse ja hoolivuse eest, mida heldelt meile laiali jagasid! Saatku Sind sealpoole suse harmoonilised helid ja elav valgus Kõigeväelise imelistes

aedades!

Anu Piiri kooli viimasest lennust

PS. Aare Laine pikem lugu pärandkultuurihoidjast Koidula Viglast ilmus Saarte Hääles 16. veebruaril 2019 (ka SH kodulehel), seal on õpetaja Vigla rikastavast elutööst hulka rohkem kirjas.

1941. aasta suvi Muhus (2)

Algus eelmises Muhulases

Tahulas sai 20. septembril saksa kuulist surma 32-aastane Vahtraste Paali talust pärit Aleksander Paist. Iseloomulik oli, et sõja tõttu kaotas elu kaks poissi, kes tundsid suurt huvi laskemoona vastu. Nendeks olid Raegma Uesasaunal pärit 16-aastane Elmar Villemi p Saar ja 11-aastane Manivald Pruul Kuivastu Kõrgemäe talust.

Juba augustis sai muhulasi surma ka merelahingute ajal hukkunud laevadel „Merikaru“: Artur Peegel Päelda Jürilt. Koguva Koolielu Madis Schmuul sai surma mootorpurjeka „Atta“-ga Juminda miinilahingus 28.–29. augustil 1941.¹ Suures väinas praeguse praamitee lähedal on ka miiniveeskja „Suuropi“ vrakk.

Üks aasta nõukogude võimu oli eesti rahva lõhestanud kaheks: need, kelle lähedased olid repressioonides süüdistada. Kui palju keegi süüdi oli, sellest ei hoolinud keegi, piisas, kui keegi näpuga näitas.

Allpool mõnedest muhulastest,

¹ Juminda lahingust on Eesti Mere-muuseumi Lennusadamal näitus „Põrgu Läänemerel. Juminda mere-tragöödia 1941“.

Eda Maripuu, Muhu Muuseum

kes Saksa okupatsiooni ajal hukati või arreteeriti. Enamus nendest olid töötanud nõukogude võimorganites, mistõttu neile sai süüks panna arreteerimisi, küüditamist ja muid nõukogude võimu tegusid. Reeglina olid nad ka olnud hävitus-pataljonides. Saaremaal formeeris hävituspataljone muide Eesti riigi alguses Muhu Kaitseliidu eesotsas olnud Mihhail Mikk. Alati pole nende surma asjaolude kohta midagi teada, kuid ilmselgelt tekkis segastel aegadel mõnel soov vanu arved õiendada ja välistada ei saa ka seda, et oldi vales kohas nagu Nõmmküla Liguva Madis Rihv ja Leena, kes koos oma teise tütre Liidiaga Saksa okupatsiooni ajal oma Sinalepa valla metsatalus selleaegsete metsavendade ja omakaitse konfliktis maha lasti.

Nüüd lähemalt neist, kes hukati või hukkusid võimude vahetudes.

Jaan Tuulik (27.03.1893–16.10.1941), kes oli olnud valla Täitevkomitee esimees, pidi esimeste seas oma eluga maksuma küüditamiste ja arreteerimiste eest, mida võim, mida ta esindas, toime oli pannud. Hukati ka Muhus miilitsana töötanud Põidelt pärit Orest (Oskar) Särel.

Sama saatus tabas ka valla täitev-

komitee esimehe asetäitjat Andrei Nõu (22.07.1895–17.10.1941), sekretäri Vassili Raunmägi Liiva Jaanilt (7.12.1900–4.11.1941), kes lasti maha Kuressaares. Temaga samal päeval hukati ka Mihkel Prii (1895–1941) Hellama Põlluotsalt, kes esimesel nõukogude aastal uue võimuga aktiivset koostööd tegi.

Viiraküla Jaagu Verner Georgi p Vaga (20.04.1924–16.10.1941) oli ema sõnade kohaselt pärast Liival kooli lõpetamist Muhu valla Täitevkomitee kantseleis kolm kuud palgata töötanud. 1941. aastal võttis Saaremaa Täitevkomitee esimees Aleksander Mui ta endale sekretäriks. Emale see küll ei meeldinud, kuid kooliõpetaja Madis Vaga ja täitevkomitee esimees Jaan Tuulik olid soovitanud koht vastu võtta. Varem oli ema tal ka mandrile ehitustööle minna keelanud ja siis jäi ta ema soovil koju. Nadezhda Osa sõnul oli Verner ka komnoor ja töötas Kuressaares komsomolikomitees, kust ta Mui sekretäriks kutsuti. Kui Verner pärast lahinguid Kuressaarest koju tuli, siis kohanud ta Väina tammil Oskar Müüri-peali², kes valvurite teada andnud,

² Oskar Müüripeal (1912–1944) ehk Puka Oskar hukkus põgenemisel 1944. aastal Läänemerel.

kellega tegemist. Verner võeti kinni ja viidi Orissaare pitsimajja, kus olevat olnud ka JaanTuulik. Mõlemad lasti maha Põris, kuhu nad ka maeti.³ Nõukogude ajal viidi mahalastute säilmed Kuressaarde. Verner ametlik süüdistus oligi tema töökoht sekretärina, hävituspataljonis olemine ja relva omamine. Kommunistliku noore karjäärist ei ole sõnagi.

Hukati Linnuse Uiemäe Kase Emilian (Elmar) Kaarli p Ling (3.05.1920–17.12.1941) ja arreteeriti ka tema noorem vend Endel (1924–2006).

Levalõpma Väljalt pärit Ling Voldemar Villemi p (22.09.1913–13.10.1941) oli miilits ja pidi kariloomi rekvireerima. Võib arvata, et kariloomadest ilma jäänud talumehed seda andeks ei andnud.

Lehmal oli oma osa ka selles, miks Külasepa Ennult pärit Maksim Matvei p Kolk (09.05.1884–8.12.1941 Kuressaares) arreteeriti ja maha lasti.

Järgneb

³ Sündmuste kirjeldus on pärit Liiva Algekoolis koostatud mälestusalbumist ja kirjas on õigupoolest Jüri Tuulik. Tõenäoliselt on siiski tege- mised Jaan Tuulikuga, kes hukati 16. oktoobril nagu Vernerigi.

Hants Kipper

Muhu külanemate õppereisi Sibulateele Peipsi äärde, 10.–11. september 2021

Õppereis toimus Muhumaa kogukonna ja Muhu Vallavalitsuse algatusel. Toetasid MTÜ Saarte Koostöökogu (projekt „Hoo andmine kogukondade koostöövõrgustikele“) ja Muhu Vallavalitsus + sõitjate omaosalus. Marsruudi valis valla arendusnõunik Annika Auväärt ja rooli keeras volikogu liige, Pärase külanem Arne Jõgi.

Ere näide sellest, et hea tahtmise korral ei jää ükski ettevõtmine ette võtmata ja tegu tegemata. Paar aastat tagasi (23.–24. september 2019, vt ka Muhulane oktoober-november 2019) eelmisel õppereisil Tartumaale sai kokku lepitud, et Sibulateega tuleb rohkem tutvust teha. Et see juba järgmisel aastal teoks ei saanud, selles oli süüdi puhkenud epideemia ja selle järgselt siseturismi mahu tunduv kasv.

Ülestähendusi Sibulateelt

(1)

Kui Tartumaa õppereisi iseloomustavaks sõnaks oli „ettevõtlusteooria“ ehk mida võiks teha, siis antud reisi võiks kokku võtta mõistega „ettevõtluspraktika“ ehk kuidas on tehtud.

Meie reis algas 10. septembri hommikul. Seekord kuulus grupp 18 inimest: külanemad, paar valla spetsialisti ja sekka kaks saarlast. Ilm oli suisa suvine, vaid kerge udu vaatepilti varjutamas. Bussijuht Arne oli seekord meie silmade säästmiseks (teel Pärnu kõrgepingeliinide ämblikuvõrgud, mille otstarvet teavad ehk vaid nende püstipanijad ise) targu valinud tee Koluvere-Märjamaa-Rapla-Türi kaudu.

Korras, kuid igavavõitu on Eestimaa sel aastajal oma südames. Lauge maa, metsad veel rohelised, igal pool laimamas põllud, mis kunagi olid kindlasti veelgi suuremad (tunnistuseks lepavõsa põldude vahel), vähe okaspuid. Virtsust neli tundi sõitu ja kohal me olimegi.

Suverestoran Lendav Laev.

Lendav Laev, martin@kriso.ee

See on suverestoran otse Peipsi järve kaldal Varnja külas. Samas on ka väike galerii (sel suvel oli siin avatud uuema aja kunstniku Matias Sonnenbergi näitus LED-luminarism, mis tunduvalt eristub varasematest valguskunstiga seotud kunstivooludest). Mõlemad on avatud sügiseni.

Maja peremees on tuntud laulja Jarek Kasar. Tema sõbrad Martin Laiapää ja Tuuli Vahesaar toimetavad siin suviti ja pakuvad kohalikust toorainest (peipsi sibul, kala, kitsejuust, veiseliha, maasikad jm) roogadele sekka mõndagi eksotiilist. Meid kostitati vutliha, rabarberikoogi (sügisel!) ja morsiga. Siia oli meile vastu tulnud ka juba varasemast ajast tuttav Sibulatee eest-

vedaja Liis Lainemäe, kes jäi meie saatjaks Sibulateel kogu ülejäänud päevaks.

Kostja Sibulatalu,
kostjaavvo@hotmail.ee

Kostja (Konstantin Avvo) sibulakasvatustalu asub Kolkjas, Peipsi-ääre vallas. Peremees on üks vähesteid vene vanausuliste sibulakasvatuse traditsiooni jätkajaid. Kõiki töid teeb ta käsitsi. Tema enda sõnul: kui ta enam ei jaksa, siis kaob ka see osa kultuurist, sest noored ei ole raskest käsitööst huvitatud, masinate ja mehhanismide kasutamisel kaob aga sellise sibulaliigi kasvatamise omapära ja langeb kvaliteet (näide odava poola sibulaga). Muhulastele avaldas Kostja saladuse, et sellises sibulakasvatuses pole midagi erilist, kõigest 4 aastat. Esimesel aastal kasvatatakse seemned, teisel seemnetest väikesed tippisibulad, kolmandal tippisibulatest väikesed pesasibulad, neljandal väikestest pesasibulatest suured valiksibulad.

Järgneb

Kohaliku omavalitsuse kasutamata/varjatud võimed – vabatahtlikud päästjad

Mis on kogukond ilma turvalisuseta? Päästeameti Lääne päästekeskuse tegevuspiirkonnas on vähe kohalikke omavalitsusi, mille territooriumil ei ole vabatahtlikku päästekomandot või ennetuseltsi. Uskuge mind – tublid ja teotahtelised inimesed, kes tagavad ohutust läbi ennetustöö ning vajadusel reageerivad ka päästesündmustele, kuid need teenused ja oskused on vaid jäämäe veepealne osa ehk me ei kasuta olemasolevat potentsiaali täielikult ära. Olen kindel, et need aktiivsed inimesed on valmis palju rohkem panustama, kui me suudaksime vaid leida võimalikud koostöökohad ning need töösse rakendada.

Suurem kaasamine

Teadupärast tegutsevad vabatahtlikud päästjad seal, kus riik on natuke kaugemal või pole otstarbekas kõiki teenuseid pakkuda ja eks just see ongi nende tekkimise põhjuseks – seista ise oma kogukonna turvalisuse eest, et ka hajaasustuse inimesed saaksid ennast turvaliselt tunda. On palju erinevaid valdkondi, mis ei ole kaetud Päästeameti poolt tellitud teenustega või vastutusalaga, aga lahendamata jättes võivad lõppeda väga õnnetult.

Need inimesed teavad kõige paremini oma piirkonda ja selle potentsiaalseid ohte. Neil on ka erinevate valdkondade teadmised,

oskused ja osadel lausa sobilikud ruumid. Äkki tuleks need varjatud ohud koostöös kohaliku omavalitsusega üles otsida, lauale panna ja lahendada asuda. Täna käivad vabatahtlikud küll kodanikke tuleohutusalaselt nõustamas, aga mis oleks, kui koostöös teeks korda ka sillad ja purded, kus inimesed veekogusid ületavad või suvisel ajal veekogust jahutust otsivad? Kataks kinni kõik ohtlikud kaevud, kuhu lapsed mänguhoos sisse võivad kukkuda? Rajaks sisesõiduteed kitsastele metsasihitidele, et oleks tagatud suure päästetehnika ligipääs igale majapidamisele? Need on vaid mõned tegevussuunad, mille osas koostööd teha. Kitsaskohti, millele tähelepanu pöörata, on märksa rohkem.

Toetamine ja võimestamine

Antud kirjatüki eesmärk ei ole nüüd see, et iga kunagise piimapuki asemele peaks tekkima vabatahtlik päästekomando, vaid et rakendaksime olemasolevat ressursi piisavalt, samas otstarbekalt. Kuid tegevused ei saa olla ilma toetuseta. Mõistagi ei peaks hakkama alati välja maksma palkasid, kuid kohalik omavalitsus peaks neid turvalisuse alustalasid siiski toetama. Vabatahtlikud päästjad ei ole kasu peal väljas, ent ei tohiks ka ohutus-alaseid tegevusi teha oma kulude ja

kirjadega. Toetamine ei pea alati olema rahaline. See võib olla ka administratiivne või füüsiline, eraldades päästekomandole ruumid, toetades raamatupidamise ja projektide kirjutamisega või tunnustades nende tegevust muud moodi. Üks on selge – läbi vabatahtlike toetamise toetatakse kogukonda. Tundub nagu hea valimisloosung, millega pildis püsida?

Tunnustamine

Vabatahtlike tunnustamine ei ole vähem tähtsam kui kaasamine ja toetamine ning eks tunnustamine on ka omamoodi nende toetamine. See toob sära, tõstab motivatsiooni ja teotahet. Kui need vabatahtlikud teevad, sära silmas, ükskõik milliseid ohutustegevusi, siis kasvab seeläbi ka üldine ohutuskultuur. Avalikult tunnustades kasvab kindlasti ka teiste huvi vabatahtliku tegevuse ja kogukonnas panustamise vastu ja kui ei, siis vähemalt mõtleb kogukond ohutumalt kaasa.

Lõpetuseks ei taha kindlasti väita, et kohaliku omavalitsused ei teeks juba täna head koostööd vabatahtlike päästjatega, kuid kaasamine võiks olla veel läbi mõeldum ja süsteemsem ning olgu need ülaltoodud teemad mõtteaineaks kõigile.

Lauri Lindoja

Lääne päästekeskuse valmisolekubüroo peaspetsialist

TTÜ teadlased jätkasid Lepa-na ümbruses oma katseid 7. septembril. Kõik väikelelennukilt viisatud andurid õnnestus rahvusvahelisel seltskonnal merest ka üles leida, kaduma jäi vaid üks puust ja punane andurimudel. Pildil päris-andurid.

Noppeid

Keskkonnaameti aeglane töötempo pidurdab Muhu valla üldplaneeringu koostamist ja tekitab arendajates ebakindlust - vt 27. septembri Saarte Hääli.

Mäla küla Simmu-Mardi mahetalu pererahval on maa-harimisel oma põhimõtted: nad ei künna ega kultiveeri, sest mulda tuleb võimalikult vähe häiri-da - vt 30. septembri Saarte Hääli.

Augustis 99. sünnipäeva tähistanud muhulasest **Lilli-Vilhelmine Riisist** kirjutas 2. oktoobri Saarte Hääli.

MindStadium OÜ pakub **veebi-põhiseid kursuseid matemaatikas** nii põhikoolis kui gümnaasiumis käivatele noortele. Vt www.mindstadium.com

Porikuu festival Lääne- ja Harju-maal: ajakava vt porikuu.ee

Täiskasvanud õppija nädal

6.–15. oktoobril

Liiva Raamatukogus

Individuaalne arvutikoolitus

Võimalikud teemad: bussipileti ostmine, e-kirja koostamine, tekstidokumendi loomine, digiallkirjastamine, failide lisamine e-kirjale, digilugu.ee kasutamine jne.

TASUTA! Info ja registreerimine liivark@muhu.ee / 4530 686.

Avatud E, T, R, L kl 10–15.

Küttekolded puhtaks!

Korstnapühkija tuleb külla, telli kui vaja:

- * küttekollete puhastamist
- * korstnate puhastamist oma redeliga.

Lisainfo ja registreerimine:
Korstnapühkija Andi Vaha
telefonil 5668 4705
email: akgetmer@gmail.com

Talvekuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Fride Saksakulm	95 (16.11)
Aino Saksakulm	95 (29.11)
Asta Kesküla	90 (10.11)
Aino Veski	90 (25.11)
Estrid Põlluäär	90 (29.11)
Ellen Roi	89 (24.11)
Heljo Maandi	89 (30.11)
Erna Saartok	86 (6.11)
Vaike-Helje Lahke	85 (26.11)
Astra Vingisaar	84 (3.11)
Juta Laaneväli	82 (13.11)
Arvu Abe	81 (8.11)
Verni Saarkoppel	80 (8.11)
Kaidi Vokk	70 (9.11)
Aita Naanu	70 (16.11)
Katrin Tüür	70 (25.11)
Viive Ling	65 (10.11)

Aili Õige	65 (22.11)
Andres Sooäär	65 (23.11)
Ado Mäenurm	65 (27.11)
Ljudmilla Toom	65 (28.11)
Tiiu Tammik	60 (17.11)
Inna Veski	60 (20.11)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

TOOROS

KAEVETEHNIKA RENT JA VEOTEENUSED
VEOAUTO | MINIEKSKAVAATOR | RATA SLAADUR

info: tooros.ee | +372 5567 2000

MEITE MEKK CATERING
on nagu restoran Sinu valitud kohas!

- Toitlustuse täisteenus
- Kuum- ja külmlaud
- Suupisted
- Saiakesed, pirukad, kringlid
- Koogid, tordid
- Toidunõude rent

+372 5347 4284 | meitemekk@gmail.com
Meite Mekk Catering

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

P, 10. oktoober. Lõikustänu-püha. Igapäevane leib. Kl 14 jumalateenistus (kirikus). Teenib praostkonna vikaardiakon Igor Gräzin.

P, 24. oktoober. 22. pühapäev pärast nelipüha. Usuvõitlus. Kl 14 jumalateenistus armulauaga (kirikus).

Värsked teated kodulehel muhi.eelk.ee

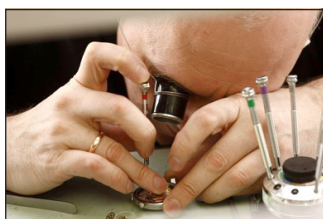
Koguduse õpetaja Hannes Nelis
Tel. 529 1881, e-post: hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus

Hellamaa ülemapostlite Peetruse ja Pauluse kogudus

Teenib preester Toivo Treima, tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Kellassepp

ootab Teid endiselt
Muhus Nõmmkülas,
vanas kultuurimajas,

Tel. 5101 770
ja kohapeal

neljapäev, reede
10.00–18.00
muhukellassepp@gmail.com

* Ostan korteri, maja või äripinna Muhu saarel. Telefon 512 3086.

Soovid osta - müüa kinnisvara või vajad hüva nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,
lauri@adrem.ee

www.adrem.ee
Kõige ülevaatlikum info Muhumaa kinnisvarast! Adrem Kinnisvara tegutseb Saare maakonna kinnisvaraga juba aastast 2002!

Hellamaa Külakeskuses
Kinohommik 5.10 kl 10
Kinoõhtu 8.10 kl 19

"VEE PEAL" (2020)

Olavi Ruitlase ekraniseering
Lavastaja Peeter Simm
pilet 4 eurot

KORSTEN PUHTAKS

tel 56935883
Aadu Süld • Saare korsten OÜ

Novembri Muhulase materjalid on teretulnud 30. oktoobri õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhi.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhi.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 450 eks.
Hind 50 euro senti

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

3. septembril 43-aastane **Radnar Mittendorf**.

17. septembril 42-aastane **Evelin Prii**.

26. septembril 88-aastane **Ellen Talimets**.

Tunneme kaasa omastele!

